

Številka: U-I-89/15-14

Datum: 27. 12. 2017

ODKĻONILNO LOČENO MNENJE SODNICE DR. ŠPELCE MEŽNAR K ODLOČBI ŠT. U-I-89/15 Z DNE 30. 11. 2017

1. Odločba se (poenostavljeno povedano) ukvarja z vprašanjem, ali je rok za pritožbo, ki je na voljo vozniku motornega vozila, ki ga pridrži policist, ker ima v litru izdihanega zraka več kot 0,52 mg alkohola, skladen z Ustavo. Rok za pritožbo znaša najmanj 3 in največ 12 ur, odvisno od tega, kako dolgo je voznik pridržan¹ in kdaj mu je vročen sklep o pridržanju². Večina je presodila, da je tak rok prekratek, zaradi česar krši pravico do sodnega varstva iz 23. člena Ustave. Večinska odločitev me ni prepričala iz dveh razlogov.

2. Prvič, iz obrazložitve ni jasno razvidno, kaj je nosilni razlog odločbe. Je to zgolj "izredna kratkost" roka za pritožbo, kot bi izhajalo iz 30. točke obrazložitve, ali morda (tudi) dejstvo, da je pridržana oseba zaradi alkohola zmanjšano prištevna in zato v času teka pritožbenega roka ne more izvrševati svojih pravic, na kar nakazuje zadnji stavek 29. točke³? Seveda je možno, da gre za kombinacijo obeh dejavnikov – oziroma kar treh, saj je v 29. točki omenjena še nemožnost dostopa do "pravnih predpisov, sodne prakse in pravne teorije" v času pridržanja, iz česar lahko sklepamo, da je problem že v dejstvu, da je pritožba možna zgolj, dokler traja pridržanje.

3. Nedvomno lahko Ustavno sodišče svojo odločitev opre tako na en sam razlog kot tudi na kombinacijo dejavnikov, ki skupaj predstavljajo nosilni razlog. Za delovanje pravnega sistema je pomembno le, da Ustavno sodišče jasno pove, ali je nek dejavnik – sam zase ali v kombinaciji z drugimi – pomemben. Če so nekateri razlogi zgolj navrženi, ne da bi bilo jasno povedano, ali so za odločitev bistveni, ostajajo naslovniki pravnih norm (zakonodajalec, ki mora protiustavnost odpraviti) v negotovem položaju. To ni pomembno le iz akademskih (teoretičnih) razlogov, pač pa tudi praktično: kot prikazujem v nadaljevanju, je v našem pravnem redu še nekaj predpisov z enako kratkim (ali celo krajšim!) rokom za pritožbo v času policijskega pridržanja. Ker večinska odločba ne daje

¹ Pridržan je lahko najmanj 6 in največ 12 ur.

² Sklep mu je lahko vročen takoj, mora pa mu biti vročen najkasneje v treh urah po pridržanju.

³ Stavek se glasi: "Poleg tega so lahko - glede na namen pridržanja po 24. členu ZPrCP - v času pritožbenega roka psihofizične sposobnosti pritožnika zmanjšane."

jasnega odgovora na vprašanje, kaj točno (prekratek rok; zmanjšane psihofizične sposobnosti pritožnika; onemogočen dostop pritožnika do pravnih virov; dejstvo, da je pritožba možna le v času pridržanja; vse skupaj) je v razveljavljene določbi ZPrCP ustavno problematično, lahko pričakujemo, da bodo vse spodaj našete zakonske določbe kmalu deležne posebne pozornosti pridržanih oseb, njihovih pooblaščenec, policije in zakonodajalca.

4. Drugi in ključni razlog, da sem glasovala proti večinski odločitvi, je namreč odsotnost umestitve razveljavljene določbe v sistem pravil, ki urejajo policijsko pridržanje, vključno z rokom za pritožbo. Policijsko pridržanje alkoholiziranih voznikov motornih vozil je le eden izmed primerov, ko sme policija fizično osebo na podlagi zakonskega pooblastila prisilno pridržati (ji odvzeti prostost) in s tem poseči v eno temeljnih človekovih pravic – pravico do osebne svobode. Enako pooblastilo (torej prisilno pridržanje brez predhodne sodne odločbe) ima policija vsaj še v naslednjih primerih: na podlagi 157. člena Zakona o kazenskem postopku (v nadaljevanju ZKP)⁴, 109. člena Zakona o prekrških (v nadaljevanju ZP-1)⁵, 64. člena Zakona o nalogah in pooblastilih policije (v nadaljevanju ZNPPol)⁶ ter 32. člena Zakona o nadzoru državne meje (v nadaljevanju ZNDM-2)⁷. V vseh primerih lahko pridržane osebe pritožbo vložijo le, dokler traja pridržanje.

5. V vseh naštetih primerih je trajanje pridržanja časovno omejeno (trajati sme največ 48 ur po ZNDM-2 in ZKP ter največ 12 ur po ZPrCP, ZP-1 in ZNPPol)⁸; enako kot v primeru pridržanja vinjenega voznika je dopustna pritožba zoper sklep o pridržanju samo v času pridržanja. V tabeli je grafični prikaz dolžine pritožbenih rokov zoper policijsko pridržanje po posameznih zakonih, kadar pridržanje traja 12, 10 in 6 ur.⁹ Roki za pritožbo so v razponu, ker je dolžina odvisna od tega, kdaj je pridržani osebi vročen sklep o pridržanju. Prej ko ga dobi, več ima časa za pritožbo. V vseh zakonih je določeno, v kolikšnem času najkasneje mora policija pridržani osebi izdati sklep o pridržanju – po ZP-1 in ZPrCP najkasneje v treh urah po pridržanju, po ZKP, ZNPPol in ZNDM-2 pa najkasneje v 6 urah po pridržanju.

⁴ ZKP dopušča policijsko pridržanje, če so podani utemeljeni razlogi za sum, da je oseba storila uradno pregonljivo kaznivo dejanje in je pridržanje potrebno zaradi ugotovitve istovetnosti, preverjanja alibija in zbiranja obvestil ter dokaznih predmetov – ter pod pogojem, da so podani priporni razlogi.

⁵ ZP-1 dopušča policijsko pridržanje, če obstaja nevarnost, da bo storilec, ki ga zalotijo pri prekršku in je pod vplivom alkohola ali drugih psihoaktivnih snovi, še naprej delal prekrške.

⁶ ZNPPol dopušča policijsko pridržanje v primerih, ko je moten ali ogrožen javni red, ko pridržana oseba ne spoštuje prepovedi približevanja ali prepovedi udeležbe na športnih prireditvah.

⁷ ZNDM-2 dopušča policijsko pridržanje osebe, ki namerava ali je že prestopila mejno črto in obstaja razlog za sum, da je nedovoljeno prestopila državno mejo, zadržanje pa je potrebno zaradi ugotovitve dejstev in okoliščin prestopa meje ali zaradi zavrnitve tujca, ki ne izpolnjuje pogojev za vstop v državo in ga iz utemeljenih razlogov iz države ni mogoče takoj napotiti.

⁸ Le v primeru pridržanja na podlagi ZPrCP je določeno minimalno trajanje pridržanja – 6 ur. V vseh ostalih primerih (ZKP, ZP-1, ZNPPol in ZNDM-2) trajanje pridržanja ni navzdol omejeno, kar pomeni, da lahko traja tudi le 1 uro ali še manj.

⁹ Primerjava je smiselna samo za pridržanja do 12 ur, saj daljše pridržanje na podlagi ZPrCP ni možno.

	ZPrCP	ZP-1	ZNPPol	ZKP	ZNDM-2
Člen	24(5)	109(2)	64	157(2)	32
trajanje pridrzanja (min-max)	6–12 ur	1–12 ur	1–12 ¹⁰ ur	1–48 ur	1–48 ur
rok za pritožbo – 12 urno pridrzanje	9–12 ur	9–12 ur	6–12 ur	6–12 ur	6–12 ur
rok za pritožbo – 10 urno pridrzanje	7–10 ur	7–10 ur	4–10 ur	4–10 ur	4–10 ur
rok za pritožbo – 6 urno pridrzanje	3–6 ur	3–6 ur	0–6	0–6	0–6

6. V veljavnem pravnem redu torej obstaja kar nekaj pravnih predpisov, ki na enak način kot razveljavljeni peti odstavek 24. člena ZPrCP urejajo dolžino pritožbenega roka zoper policijsko pridrzanje. Najbolj bode v oči primerjava s policijskim pridrzanjem na podlagi drugega odstavka 109. člena ZP-1, saj so okoliščine pridrzanja enake: oseba je pod vplivom alkohola ali drugih psihoaktivnih snovi, rok za pridrzanje je enak (največ 12 ur), rok za pritožbo je enak (tabela), pritožba je možna samo v času pridrzanja. Zanimiva je tudi primerjava s pridrzanjem na podlagi ZKP, ZNPPol ter ZNDM-2 – v teh primerih je lahko pritožbeni rok celo krajši kot v primeru vinjenih voznikov. Tako se lahko zgodi, da bo imela oseba, ki je zaradi motenja javnega reda pridržana na podlagi ZNPPol, pri 12-urnem pridrzanju za pritožbo na voljo le 6 ur (pridržani voznik po ZPrCP 9 ur), pri 10-urnem pridrzanju le 4 ure (pridržani voznik po ZPrCP 7 ur) in pri 6-urnem pridrzanju le 1 uro (pridržani voznik po ZPrCP 3 ure). V vseh primerih pridrzanj se lahko zgodi, da bo pridržana oseba pod vplivom alkohola ali drugih psihoaktivnih snovi.

7. Dejstvo, da v pravnem redu obstajajo (veljavni) predpisi, ki v primeru policijskega pridrzanja v enakih okoliščinah omogočajo celo krajše pritožbene roke kot razveljavljena določba, samo po sebi seveda ne pomeni, da je razveljavljeni predpis skladen z Ustavo. Možno je, da vsi naštetih predpisi (glede dolžine pritožbenih rokov) kršijo pravico iz 23. člena Ustave. Moj očitke večinski odločitvi se nanaša na dejstvo, da o naštetih predpisih molči. Možno je namreč tudi, da bi razlaga petega odstavka 24. člena ZPrCP ob razumevanju vseh drugih predpisov, ki urejajo pritožbeni rok v primeru 12-urnega policijskega pridrzanja, pokazala, da ta rok vendarle ni "izredno kratek".¹¹

¹⁰ Izjemoma 48 ur, če gre za pridrzanje osebe, ki jo je treba izročiti tujim varnostnim organom ali je bila sprejeta od tujih varnostnih organov in jo je treba izročiti pristojnemu organu.

¹¹ Ključni razlog za razveljavitev petega odstavka 24. člena ZPrCP se zdi ugotovitev v 30. točki obrazložitve: "... izpodbijana ureditev pridržani osebi omogoča vložiti pritožbo **zgolj v izredno kratkem** (tj. triurnem in največ dvanajsturnem) roku, ko ji je odvzeta prostost ..." (poudarek Š. M.).

8. Pravna ocena, da je nek pritožbeni rok "izredno kratek", po mojem mnenju ne more temeljiti na izolirani jezikovni razlagi posamezne zakonske določbe, temveč terja umestitev v kontekst najprej kaznovalnega, nato pa celotnega pravnega sistema neke države. Nujno torej zahteva tudi sistemsko razlago. To velja toliko bolj, kadar v pravnem redu obstajajo norme s povsem primerljivimi ali celo identičnimi pravili o dolžini (istovrstnih) pritožbenih rokov. Kot je prikazano zgoraj, je v primerjavi s policijskim pridržanjem v nekaterih drugih zakonih (ZKP, ZNPPol in ZNDM-2) ob enakih dejanskih okoliščinah (oseba pod vplivom alkohola) razveljavljeni pritožbeni rok v ZPrCP celo daljši (ugodnejši za pridržano osebo), v ZP-1 pa povsem enak. Vselej pa teče le v času, ko je osebi odvzeta prostost. Pravna ocena o "izredni kratkosti" pritožbenega roka, ki ne temelji na razumevanju součinkovanja določbe z drugimi sorodnimi določbami znotraj istega pravnega reda, je po moji oceni samovoljna (arbitrarna). To je očitek, ki ga Ustavno sodišče naslavlja na redna sodišča, če ugotovi kršitev poštenega sojenja (22. člen Ustave).

9. Ker Ustavno sodišče razveljavljene določbe ni sistemsko razlagalo, odločbe nisem mogla podpreti. Šele ko bi jo, se namreč lahko začne (poštena) razprava o izreku.

dr. Špelca Mežnar
Sodnica